

تحلیل جرم‌های اقتصادی و تأثیرات آن بر جامعه و اقتصاد کشور در حال حاضر و آینده

سودا عبدالمهی

۱- کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد آیت الله آملی، آمل، ایران.

چکیده

این مقاله به تحلیل جرم‌های اقتصادی و تأثیرات آن‌ها بر جامعه و اقتصاد کشور در حال حاضر و آینده می‌پردازد. در ابتدا، با تعریف و تبیین مفهوم جرم‌های اقتصادی، انواع مختلف آن از جمله کلاهبرداری مالی، پول‌شویی و فرار مالیاتی مورد بررسی قرار می‌گیرند. سپس، اثرات منفی این جرم‌ها بر رشد اقتصادی، توزیع منابع و ثروت، و همچنین اعتماد عمومی به سیستم‌های اقتصادی و قانونی تحلیل می‌شود. همچنین، مقاله به بررسی روندهای آینده و تأثیرات نوآوری‌های فناوری بر جرم‌های اقتصادی و پیشگیری از آن‌ها می‌پردازد. هدف اصلی این تحقیق شناسایی راهکارهایی برای کاهش تأثیرات منفی جرم‌های اقتصادی و ارتقای شفافیت مالی و نظارت اقتصادی است. این مقاله همچنین به بررسی ضرورت تقویت نظام قضایی و تقویت آموزش عمومی برای مقابله با این نوع جرایم پرداخته و به سیاست‌گذاران توصیه‌هایی برای اتخاذ سیاست‌های کارآمدتر ارائه می‌دهد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که جرم‌های اقتصادی نه تنها به ایجاد بحران‌های اقتصادی و کاهش اعتماد عمومی منجر می‌شوند، بلکه می‌توانند موجب تشدید نابرابری‌های اجتماعی و کاهش رفاه عمومی گردند. همچنین، با توجه به روندهای پیش‌بینی‌شده و تأثیرات فناوری‌های نوین، ضروری است که سیاست‌های مقابله‌ای با جرم‌های اقتصادی به‌طور مستمر بروزرسانی شوند تا بتوانند به‌طور مؤثرتر با تهدیدات جدید مقابله کنند. تحقیقات نشان می‌دهند که با افزایش جهانی‌شدن و گسترش بازارهای مالی، تعاملات تجاری بین‌المللی به فرصتی برای بروز جرم‌های اقتصادی تبدیل شده است. در این راستا، کشورهای مختلف باید همکاری‌های بین‌المللی خود را برای شناسایی و مقابله با جرم‌های اقتصادی گسترش دهند. همچنین، به‌کارگیری فناوری‌هایی مانند بلاک‌چین، هوش مصنوعی و تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از وقوع این جرم‌ها ایفا کند. در نهایت، برای مقابله با جرم‌های اقتصادی نیاز به بازنگری در سیاست‌ها و مقررات موجود است. توجه به عوامل فرهنگی و اجتماعی و تغییرات رفتاری نیز از اهمیت بالایی برخوردار است. این مقاله پیشنهاد می‌کند که در کنار تقویت قوانین و نظارت‌های قانونی، اقدامات آموزشی و فرهنگی نیز برای ارتقای آگاهی عمومی و کاهش زمینه‌های وقوع جرم‌های اقتصادی انجام گیرد.

واژه‌های کلیدی: جرم‌های اقتصادی، پول‌شویی، کلاهبرداری مالی، فناوری‌های نوین، شفافیت مالی

مقدمه

۱ تعریف جرم اقتصادی

جرم اقتصادی به هر نوع فعالیت غیرقانونی اطلاق می‌شود که به نحوی بر نظم و نظام اقتصادی کشورها تاثیر می‌گذارد. این دسته از جرایم، به‌ویژه در جوامع مدرن و در حال توسعه، به یکی از تهدیدات بزرگ اقتصادی و اجتماعی تبدیل شده‌اند. جرایم اقتصادی می‌توانند در سطح فردی یا سازمانی رخ دهند و غالباً دارای ابعاد پیچیده‌ای هستند که پیگیری و کشف آن‌ها را دشوار می‌سازد. برخی از رایج‌ترین انواع جرم‌های اقتصادی عبارتند از (یاری و همکاران، ۱۴۰۱):

- کلاهبرداری مالی: شامل هر نوع فریب یا سوءاستفاده از اطلاعات نادرست یا فریبکارانه برای بهره‌برداری مالی از افراد یا نهادها می‌شود. این جرم ممکن است در قالب جعل اسناد مالی، تبلیغات گمراه‌کننده، یا دستکاری اطلاعات مالی و حسابداری به وقوع بپیوندد.
  - پول‌شویی: فرآیند تبدیل وجوه حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی به منابع مشروع است. این جرم معمولاً از طریق انجام معاملات مالی پیچیده و جابه‌جایی وجوه در بانک‌ها یا کشورها انجام می‌شود تا منشأ اصلی پول‌های حاصل از جرم پنهان بماند.
  - فرار مالیاتی: وقتی افراد یا شرکت‌ها از طریق روش‌های مختلف از پرداخت مالیات قانونی خود اجتناب می‌کنند. این جرم نه تنها دولت را از منابع مالی لازم برای تامین خدمات عمومی محروم می‌کند، بلکه عدالت مالیاتی را نیز به خطر می‌اندازد.
  - فساد مالی: شامل رشوه‌خواری، سوءاستفاده از قدرت و اختلاس است. فساد مالی به‌ویژه در نهادهای دولتی و سازمان‌های بزرگ می‌تواند منجر به تضعیف عملکرد اقتصادی و اجتماعی شود.
- این جرم‌ها معمولاً به دلیل پیچیدگی‌های سیستم‌های مالی و اقتصادی، به‌ویژه در شرایط جهانی شدن، به راحتی قابل شناسایی و مقابله نیستند. با توجه به ارتباطات پیچیده جهانی و تحولات سریع در دنیای دیجیتال، ظهور روش‌های جدید ارتکاب جرم‌های اقتصادی و شیوه‌های مقابله با آن‌ها نیاز به بررسی عمیق و استراتژی‌های نوین دارد.

۱.۲ اهمیت مطالعه جرم‌های اقتصادی

- مطالعه جرم‌های اقتصادی اهمیت ویژه‌ای در عصر حاضر دارد، زیرا این جرم‌ها می‌توانند به طور گسترده بر اقتصاد کشورها تأثیرگذار باشند. جرم‌های اقتصادی نه تنها باعث کاهش اعتماد عمومی به نهادهای دولتی و بخش خصوصی می‌شوند، بلکه می‌توانند باعث ایجاد بحران‌های مالی و نوسانات اقتصادی در مقیاس بزرگ گردند. به طور خاص، تأثیرات این نوع جرایم می‌تواند شامل موارد زیر باشد:
- کاهش رشد اقتصادی: جرم‌های اقتصادی می‌توانند منجر به کاهش سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی شوند. هنگامی که افراد یا شرکت‌ها به دلیل ترس از فساد و ناهنجاری‌های اقتصادی از سرمایه‌گذاری و تجارت اجتناب می‌کنند، رشد اقتصادی کشور دچار افت می‌شود.

- اختلال در توزیع منابع: این نوع جرایم معمولاً به نابرابری در توزیع منابع منجر می‌شوند. در بسیاری از موارد، سرمایه‌های حاصل از جرم‌های اقتصادی به صورت ناعادلانه در اختیار گروه‌های خاصی قرار می‌گیرد و از دسترس عموم مردم خارج می‌شود، که باعث بروز نابرابری‌های شدید اقتصادی و اجتماعی می‌گردد.
- ایجاد بحران‌های مالی: در بسیاری از موارد، جرم‌های اقتصادی از طریق سوءمدیریت منابع مالی، فساد مالی و کلاهبرداری‌های بزرگ می‌توانند به بحران‌های مالی شدید منجر شوند که تبعات آن در قالب رکود اقتصادی و کاهش سطح زندگی مردم نمایان می‌شود.
- کاهش اعتماد عمومی به سیستم‌های اقتصادی و قانونی: هنگامی که مردم در معرض فساد مالی و تقلب‌های اقتصادی قرار می‌گیرند، اعتمادشان به سیستم‌های اقتصادی و حقوقی کاهش می‌یابد. این موضوع می‌تواند به تضعیف عملکرد نهادهای دولتی و خصوصی و کاهش سرمایه‌گذاری‌های اجتماعی و اقتصادی منجر شود. (میرسعیدی و زمانی، ۱۳۹۲)
- از این رو، بررسی و تحلیل جرم‌های اقتصادی به‌ویژه در شرایط جهانی‌شدن، تغییرات سریع فناوری و تحولات قانونی، می‌تواند راهکارهای موثری برای کاهش اثرات منفی این جرایم و جلوگیری از بروز آن‌ها در آینده ارائه دهد. شناخت دقیق جرم‌های اقتصادی و ویژگی‌های آن‌ها می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا سیاست‌های پیشگیرانه و مقابله‌ای موثری را تدوین کنند.

۱.۳ اهداف مقاله

هدف اصلی این مقاله تحلیل جامع جرم‌های اقتصادی و بررسی تأثیرات آن‌ها بر اقتصاد و جامعه است. در این راستا، اهداف اصلی مقاله عبارتند از:

- شناسایی انواع مختلف جرم‌های اقتصادی: این مقاله به معرفی انواع مختلف جرم‌های اقتصادی، از جمله کلاهبرداری، پول‌شویی، فساد مالی، و فرار مالیاتی پرداخته و ویژگی‌ها و ابعاد مختلف آن‌ها را مورد تحلیل قرار می‌دهد.
- بررسی تأثیرات این جرم‌ها بر اقتصاد و جامعه: تأثیرات منفی این نوع جرایم بر رشد اقتصادی، توزیع منابع و ایجاد نابرابری‌های اجتماعی مورد بررسی قرار می‌گیرد.
- تحلیل تأثیرات فناوری‌های نوین: در این بخش، تأثیرات فناوری‌های نوینی مانند بلاک‌چین، هوش مصنوعی، و تجزیه و تحلیل داده‌ها در شناسایی و پیشگیری از جرم‌های اقتصادی مورد بررسی قرار خواهد گرفت. این فناوری‌ها می‌توانند نقش مهمی در ارتقای شفافیت و مقابله با این نوع جرایم ایفا کنند.
- ارائه راهکارهایی برای کاهش وقوع جرم‌های اقتصادی: بر اساس تحلیل‌های انجام‌شده، مقاله به ارائه پیشنهاداتی برای کاهش جرم‌های اقتصادی، تقویت نظارت‌ها و بهبود سیاست‌های اقتصادی خواهد پرداخت. همچنین، پیشنهاداتی در خصوص تقویت سیستم قضایی و افزایش آگاهی عمومی برای مقابله با این جرایم ارائه می‌شود.
- بررسی روندهای پیش‌بینی‌شده برای آینده: با توجه به تحولات جهانی و پیشرفت‌های تکنولوژیکی، مقاله به تحلیل روندهای آینده جرم‌های اقتصادی و چالش‌های پیش‌روی سیاست‌گذاران در این زمینه خواهد پرداخت.

هدف کلی این مقاله ارتقای دانش عمومی در خصوص جرم‌های اقتصادی و کمک به سیاست‌گذاران برای تدوین سیاست‌های کارآمد و پیشگیرانه است.

۲. مرور ادبیات

۲.۱ تاریخچه جرم‌های اقتصادی

جرم‌های اقتصادی به عنوان یک پدیده پیچیده و چندوجهی از زمان‌های دور وجود داشته‌اند، اما با تحولات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، ویژگی‌ها و نحوه ارتکاب آن‌ها دستخوش تغییرات فراوانی شده است. در گذشته، بسیاری از این جرایم به دلیل عدم وجود قوانین جامع و نهادهای نظارتی کافی، قابل شناسایی یا پیگرد نبوده‌اند. به مرور زمان، با رشد جوامع و پیچیده‌تر شدن نظام‌های اقتصادی، انواع مختلفی از جرایم اقتصادی ظهور کرده‌اند که تأثیرات مخربی بر روی نهادهای مالی و اقتصادی کشورها دارند.

جرم‌های اقتصادی می‌توانند به صورت‌های مختلف بروز پیدا کنند، از جمله در قالب کلاهبرداری‌های مالی، پول‌شویی، فرار مالیاتی، رشوه‌خواری، احتکار، و قاچاق کالا و ارز. در عصر حاضر، با ظهور فناوری‌های نوین و گسترش جهانی‌شدن، جرایم اقتصادی پیچیده‌تر شده‌اند. به‌طور خاص، ظهور پول‌شویی و جرایم سایبری، به‌ویژه در دنیای تجارت الکترونیک، تهدیدات جدی به شمار می‌آیند که کنترل و مبارزه با آن‌ها نیازمند رویکردهای نوین است.

تاریخچه جرم‌های اقتصادی نه تنها به دوره‌های گذشته برمی‌گردد، بلکه با تحولات جهانی و پیشرفت‌های تکنولوژیکی، این نوع جرایم به‌طور مداوم در حال تحول هستند. به عنوان مثال، گسترش تجارت الکترونیک و سیستم‌های مالی دیجیتال، به‌ویژه در دهه‌های اخیر، منجر به ظهور شیوه‌های جدید کلاهبرداری و جرایم مالی شده است. یکی از شاخص‌ترین نمونه‌ها در این زمینه، پول‌شویی است که در آن منابع مالی حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی از طریق فرآیندهای پیچیده‌ای پنهان می‌شوند تا به‌ظاهر مشروع به نظر برسند. این فرآیند باعث تضعیف سیستم‌های مالی کشورها و ایجاد بحران‌های اقتصادی می‌شود (مصطفی پور، ۱۳۹۵).

۲.۲ نظریه‌های مرتبط با جرم‌های اقتصادی

در تحلیل جرم‌های اقتصادی، نظریات مختلفی در زمینه رفتار مجرمانه، انگیزه‌ها و شرایطی که منجر به ارتکاب این نوع جرایم می‌شود، مطرح شده است. دو نظریه مهم در این زمینه عبارتند از "نظریه انتخاب عقلانی" و "نظریه فرصت".

۲.۲.۱ نظریه انتخاب عقلانی

این نظریه که عمدتاً توسط جرم‌شناسان و اقتصاددانان اجتماعی توسعه یافته، بر این اساس استوار است که افراد در انتخاب‌های خود، از جمله در تصمیم‌گیری برای ارتکاب جرم‌های اقتصادی، عقلانی عمل می‌کنند. بر اساس این نظریه، مجرمان با تحلیل هزینه‌ها و فواید

ناشی از ارتکاب جرم، تصمیم می‌گیرند که آیا این جرم به نفع آن‌ها خواهد بود یا خیر. بنابراین، افراد ممکن است با دیدگاه "منفعت شخصی" و بر اساس ارزیابی ریسک و پاداش، دست به ارتکاب جرم اقتصادی بزنند.

در این زمینه، افزایش مجازات‌ها یا افزایش ریسک شناسایی مجرم می‌تواند به عنوان عاملی برای کاهش انگیزه‌های ارتکاب جرم اقتصادی عمل کند. بر اساس این نظریه، پیشگیری از جرم‌های اقتصادی باید بر تقویت "هزینه‌های ارتکاب جرم" و کاهش "مزایای حاصل از آن" متمرکز شود. (فرجیها و مقدسی، ۱۳۹۲)

۲.۲.۲ نظریه فرصت

این نظریه بیشتر به شرایط محیطی و اجتماعی که مجرم در آن قرار دارد توجه دارد. به عبارتی، طبق این نظریه، مجرمان اقتصادی ممکن است در مواقعی که فرصت مناسب برای ارتکاب جرم فراهم باشد، دست به این کار بزنند. این فرصت‌ها می‌تواند به صورت‌های مختلفی ایجاد شود، از جمله ضعف در نظارت‌ها، وجود خلأهای قانونی، و یا امکان فریب دادن سیستم‌های مالی.

نظریه فرصت بیان می‌کند که کاهش فرصت‌های ارتکاب جرم‌های اقتصادی از طریق تقویت سیستم‌های نظارتی، شفافیت مالی، و اعمال قوانین سختگیرانه می‌تواند به میزان زیادی مانع ارتکاب این نوع جرایم شود. همچنین، ایجاد سامانه‌های اطلاعاتی دقیق و شفاف می‌تواند شانس شناسایی مجرمان را افزایش دهد و بنابراین، وقوع جرم‌های اقتصادی را کاهش دهد.

۲.۳ استفاده از فنون حسابداری قضایی

یکی از روش‌های نوین در شناسایی و تحلیل جرم‌های اقتصادی، به‌ویژه در زمینه کلاهبرداری و تقلب‌های مالی، استفاده از حسابداری قضایی است. حسابداری قضایی ابزار مهمی برای کشف و بررسی فعالیت‌های غیرقانونی اقتصادی است. این روش به تحلیل دقیق و شفاف سوابق مالی می‌پردازد و از طریق بررسی تراکنش‌های مشکوک، می‌تواند نقاب از جرایم مالی بردارد. از این رو، فنون حسابداری قضایی می‌تواند به محاکمه‌های سریع‌تر و شفاف‌تر در زمینه جرم‌های اقتصادی کمک کند.

۲.۴ تحلیل علل و پیامدهای جرایم اقتصادی

یکی از چالش‌های اصلی در تحلیل جرم‌های اقتصادی، شناسایی عوامل مختلفی است که موجب بروز این نوع جرایم می‌شوند. در ایران و بسیاری از کشورها، عوامل فردی، فرهنگی و ساختاری می‌توانند نقش مهمی در تشدید این جرایم داشته باشند. به‌طور مثال، در ایران، عواملی مانند ضعف نظام‌های نظارتی، فساد در دستگاه‌های اجرایی، و ناکامی در تدوین سیاست‌های کلان اقتصادی به گسترش جرایم اقتصادی کمک کرده است.

مجموعه این عوامل می تواند منجر به تهدید جدی امنیت اقتصادی کشورها شود. به همین دلیل، شناسایی این عوامل و ایجاد سیاست های پیشگیرانه برای مقابله با آن ها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، امری ضروری است.

مرور تاریخچه و نظریات مربوط به جرم های اقتصادی نشان می دهد که این نوع جرایم نه تنها به طور فزاینده ای پیچیده شده اند، بلکه نیازمند رویکردهای نوین و فناوری های پیشرفته برای مقابله با آن ها هستند. تحلیل علل این جرایم و شناسایی فرصت های موجود برای ارتکاب آن ها، در نهایت می تواند منجر به تدوین سیاست های کارآمدتری در جهت پیشگیری و کاهش وقوع این جرایم گردد. (علوی و میرکازهی ریگی، ۱۴۰۱)

۳. انواع جرم های اقتصادی

۳.۱ کلاهبرداری مالی

کلاهبرداری مالی یکی از معضلات پیچیده و جدی در سراسر جهان است که منجر به زیان های مالی و ایجاد بی اعتمادی در جامعه می شود. به طور کلی، کلاهبرداری به معنای کسب ناحق مال از راه فریب و نیرنگ است و به صورت های مختلفی رخ می دهد

انواع کلاهبرداری مالی به دو دسته کلی اینترنتی و غیراینترنتی تقسیم می شود. کلاهبرداری های اینترنتی شامل فیشینگ، تله های سرمایه گذاری، و فروش کالا یا خدمات غیرواقعی است. از سوی دیگر، کلاهبرداری های غیراینترنتی می تواند شامل تقلب در معاملات، جعل اسناد، و استفاده غیرمجاز از اطلاعات شخصی باشد. یکی از نمونه های معروف این نوع جرم، کلاهبرداری در معاملات آنلاین است که در آن فرد کلاهبردار با تبلیغ محصولات یا خدماتی که وجود خارجی ندارند یا با قیمتی غیرواقعی، اقدام به فریب مشتریان می کند

مجازات کلاهبرداری بسته به نوع و شدت جرم متفاوت است و ممکن است شامل حبس و جریمه های نقدی باشد. برای کاهش این نوع جرایم، آگاهی بخشی عمومی و افزایش نظارت های قانونی ضروری است. (عامری، ۱۳۹۸)

۳.۲ پول شویی

پول شویی فرآیندی است که در آن درآمدهای حاصل از فعالیت های غیرقانونی به گونه ای تبدیل می شود که به نظر برسند از منابع قانونی به دست آمده اند. این فرآیند در سه مرحله اصلی انجام می شود: تزریق (Placement)، لایه بندی (Layering)، و ادغام

۱. تزریق: وارد کردن پول های غیرقانونی به سیستم مالی، معمولاً از طریق سپرده گذاری در بانک ها یا خرید اموال گران قیمت.

۲. لایه بندی: ایجاد پیچیدگی از طریق تراکنش های مالی متعدد برای پنهان سازی مبدا اصلی پول.

۳. ادغام: ورود پول تمیز شده به اقتصاد به صورت قانونی، مثلاً از طریق سرمایه گذاری یا خرید خدمات و کالا.

یکی از نمونه‌های جهانی پول‌شویی استفاده از بیت‌کوین برای انتقال پول‌های کثیف است؛ زیرا به دلیل ناشناس بودن این تراکنش‌ها، شناسایی و پیگیری آن‌ها پیچیده و دشوار است. این امر منجر به تنظیمات قانونی و تدوین سیاست‌های سخت‌گیرانه‌تر توسط دولت‌ها شده است (طهماسبی و همکاران، ۱۴۰۱)

۳.۳ فرار مالیاتی

فرار مالیاتی هنگامی رخ می‌دهد که افراد یا شرکت‌ها با استفاده از روش‌های مختلف، از پرداخت مالیات‌های قانونی خودداری می‌کنند. این روش‌ها می‌توانند شامل عدم گزارش کامل درآمدها، استفاده از حساب‌های غیررسمی، یا دستکاری مدارک مالی باشند (زمانی، ۱۳۸۸)

تأثیرات فرار مالیاتی بر بودجه دولت چشمگیر است. کاهش درآمدهای مالیاتی منجر به نقص در برنامه‌ریزی‌های مالی و اقتصادی دولت می‌شود. برای جبران این فقدان، دولت ممکن است مجبور به کاهش هزینه‌ها، افزایش بدهی عمومی، یا قرض‌گیری از بانک‌ها شود که می‌تواند بر کیفیت خدمات عمومی مانند آموزش و بهداشت اثر منفی بگذارد.

برای مقابله با این مشکل، دولت‌ها می‌بایست سیاست‌های نظارتی و مدیریتی قوی‌تری اتخاذ کنند. استفاده از فناوری‌های نوین مانند داده‌کاوی و افزایش آگاهی عمومی در خصوص اهمیت پرداخت مالیات، می‌تواند به کاهش نرخ فرار مالیاتی کمک

۴. تأثیرات اجتماعی جرم‌های اقتصادی

۴.۱ افزایش بی‌اعتمادی عمومی

جرم‌های اقتصادی، مانند کلاهبرداری، پول‌شویی و فرار مالیاتی، تأثیرات عمیقی بر اعتماد عمومی نسبت به نظام‌های مالی و قانونی دارند. هنگامی که مردم شاهد سوءاستفاده از سیستم‌های اقتصادی توسط کلاهبرداران و افرادی هستند که قوانین مالیاتی و مالی را زیر پا می‌گذارند، بی‌اعتمادی به این نظام‌ها افزایش می‌یابد. این بی‌اعتمادی نه تنها به نهادهای مالی و دولت محدود نمی‌شود، بلکه می‌تواند بر زندگی روزمره افراد نیز تأثیر بگذارد، از جمله کاهش مشارکت در بازارهای مالی و احتیاط بیش از حد در معاملات اقتصادی.

بی‌اعتمادی به سیستم‌های قانونی و مالی می‌تواند منجر به کاهش سرمایه‌گذاری و رشد اقتصادی شود. سرمایه‌گذاران ممکن است به دنبال فرصت‌های پایدارتر و کم‌خطرتر بگردند و از ورود به بازارهایی که به نظرشان غیرقابل اعتماد باشند، خودداری کنند. این اقدامات، به نوبه خود، اقتصاد کشور را تحت تأثیر قرار داده و می‌تواند منجر به رکود اقتصادی شود.

علاوه بر این، در سطح اجتماعی، تضعیف اعتماد به نهادهای قانونی می‌تواند به افزایش نافرمانی مدنی و کاهش احترام به قانون منجر شود. این مسأله می‌تواند کمپین‌های قانونی و مبارزاتی را تشویق کند که هدف آن‌ها تغییر قوانین یا حتی ایجاد اصلاحات بنیادین باشد. در نتیجه، جوامع ممکن است به سمت بی‌نظمی و افزایش جرایم هدایت شوند، که این خود باعث افزایش هزینه‌های اجتماعی و انحراف منابع از توسعه پایدار و اجتماعی خواهد شد. (شمس ناتری و توسلی زاده، ۱۳۹۰)

۴.۲ توزیع نابرابر ثروت

جرم‌های اقتصادی اغلب منجر به توزیع نابرابر ثروت می‌شوند، پدیده‌ای که می‌تواند گسترش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی را تشدید کند. به عنوان مثال، کسانی که از طرق غیرقانونی به ثروت دست می‌یابند، ممکن است توان مالی برای دسترسی به امکانات و فرصت‌هایی داشته باشند که برای سایر اعضای جامعه امکان‌پذیر نیست. در نتیجه، این افراد غالباً در موقعیت‌های قدرت و نفوذ بیشتری قرار گرفته و می‌توانند بر تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و اجتماعی تأثیر بگذارند.

توزیع نابرابر ثروت موجب می‌شود تا فاصله بین طبقات مختلف جامعه افزایش یابد. افراد و خانواده‌هایی که به منابع کمتری دسترسی دارند، از فرصت‌های آموزشی و شغلی کمتری برخوردار می‌شوند، که این موضوع می‌تواند چرخه‌ای از فقر و بحران اجتماعی را ایجاد کند. چنین شرایطی می‌تواند به نارضایتی اجتماعی، افزایش تنش‌های طبقاتی، و در نهایت بی‌ثباتی سیاسی منجر شود.

علاوه بر این، نابرابری اقتصادی، گاهی اوقات باعث ایجاد احساس ناعدالتی در جامعه می‌شود. این احساس می‌تواند منجر به کاهش تعاملات اجتماعی و افزایش جرم و جنایت شود، چرا که افراد ممکن است به فکر اقدامات غیرقانونی برای دستیابی به منابع مالی باشند. این چرخه با مرور زمان تقویت می‌شود و تأثیرات منفی بیشتری بر ساختار اجتماعی و اقتصادی جامعه می‌گذارد.

به منظور مقابله با این چالش‌ها، باید سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی تدوین شود که هدف آن‌ها کاهش نابرابری‌ها و ارتقای برابری اجتماعی و اقتصادی باشد. این سیاست‌ها ممکن است شامل افزایش شفافیت در نظام‌های مالی، تقویت نظارت‌های قانونی، و ایجاد فرصت‌های برابر برای همه شهروندان باشد. (رحمتی ترکاشوند و همکاران، ۱۴۰۲)

۵. تأثیرات اقتصادی جرم‌های اقتصادی

۵.۱ آسیب به رشد اقتصادی

جرم‌های اقتصادی به‌ویژه در سال‌های اخیر تأثیرات چشمگیری بر رشد اقتصادی کشورها داشته‌اند. این تأثیرات می‌توانند به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر ساختار اقتصادی جوامع اثرگذار باشند. (دادگستری جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱)

۱. تأثیرات مستقیم:

- از دست دادن منابع مالی: یکی از تأثیرات مستقیم جرم‌های اقتصادی، کاهش منابع مالی است که به دنبال فعالیت‌های نظیر پول‌شویی، کلاهبرداری و فرار مالیاتی ایجاد می‌شود. این فعالیت‌ها باعث می‌شود که منابع مالی از چرخه تولید و توزیع اقتصادی خارج شوند و به جای آن در دست افراد خاصی متمرکز شوند. در نتیجه، این پدیده توان تولید و بهره‌وری اقتصادی کشور را کاهش می‌دهد.
- کاهش اعتماد به سیستم اقتصادی: در جوامعی که سطح بالایی از جرم‌های اقتصادی وجود دارد، اعتماد به نظام مالی و اقتصادی کاهش می‌یابد. این مسأله باعث کاهش سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی می‌شود، زیرا سرمایه‌گذاران به‌ویژه در محیط‌های با فساد بالا یا سیستم‌های مالی ضعیف، تمایلی به مشارکت ندارند. به‌طور خاص، در اقتصادهای در حال توسعه، تأثیرات این جرایم بیشتر مشهود است.

۲. تأثیرات غیرمستقیم:

- نوسانات اقتصادی و بحران‌های مالی: طبق گزارش‌های بین‌المللی، بسیاری از کشورهای با سیستم‌های ضعیف مبارزه با جرم‌های اقتصادی با بحران‌های مالی روبه‌رو شده‌اند. به‌طور مثال، افزایش نرخ جرم‌های اقتصادی می‌تواند موجب نوسانات در بازارهای مالی شود، به‌ویژه زمانی که جرایم به شرکت‌های بزرگ و بانک‌ها مربوط باشد. در این حالت، سرمایه‌گذاران و بازارهای مالی به دلیل ناآرامی‌های اقتصادی و بی‌ثباتی سیاسی و مالی، از بازارهای داخلی فرار می‌کنند و به دنبال سرمایه‌گذاری در کشورهای با وضعیت امن‌تر می‌گردند.
- کاهش رشد اقتصادی جهانی: طبق تحقیقات جهانی، جرم‌های اقتصادی به‌ویژه فساد و پول‌شویی موجب کاهش نرخ رشد اقتصادی در سطح جهانی می‌شوند. این موضوع به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه و اقتصادهای نوظهور بسیار مشهود است. داده‌ها نشان می‌دهند که کشورهایی که با جرم‌های اقتصادی بیشتری روبه‌رو هستند، رشد اقتصادی کندتری دارند و مشکلات اقتصادی بیشتری نظیر تورم بالا و بیکاری گسترده را تجربه می‌کنند.

۵.۲ اثر بر سرمایه‌گذاری خارجی

یکی از مهم‌ترین و قابل توجه‌ترین اثرات جرم‌های اقتصادی، کاهش ورود سرمایه‌های خارجی به کشورها است. جرم‌های اقتصادی می‌توانند به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم منجر به کاهش تمایل سرمایه‌گذاران خارجی برای ورود به یک کشور شوند. (خدائیان چگنی، ۱۳۹۱)

۱. تأثیرات مستقیم:

- کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی: یکی از اصلی‌ترین دلایل کاهش ورود سرمایه‌گذاری خارجی، کاهش اعتماد به سیستم مالی و اقتصادی کشور است. سرمایه‌گذاران خارجی تمایل دارند تا در بازارهایی که از نظر قانونی و مالی پایدار هستند سرمایه‌گذاری کنند. در صورتی که کشوری درگیر جرم‌های اقتصادی نظیر پول‌شویی، فساد گسترده و فرار مالیاتی

باشد، سرمایه‌گذاران احساس می‌کنند که در این کشورها امنیت سرمایه‌گذاری نخواهند داشت و احتمال از دست دادن منابع خود را زیاد می‌بینند. این عدم اعتماد می‌تواند باعث کاهش چشمگیر جریان سرمایه‌گذاری‌ها شود.

- نوسانات در محیط سرمایه‌گذاری: گزارش‌های اخیر نشان می‌دهند که جرم‌های اقتصادی، به‌ویژه پول‌شویی و فساد، می‌توانند باعث نوسانات اقتصادی در کشورها شوند. این نوسانات، که ممکن است ناشی از بحران‌های مالی یا مشکلات بانکی باشد، سرمایه‌گذاران را از ورود به این کشورها منصرف می‌کند. افزایش بی‌ثباتی اقتصادی و ناپایداری در سیاست‌های اقتصادی، خود عاملی است که سبب می‌شود سرمایه‌گذاران خارجی نسبت به سرمایه‌گذاری در این کشورها محتاطانه عمل کنند.

۲. تأثیرات غیرمستقیم:

- کاهش رقابت‌پذیری بین‌المللی: یکی دیگر از اثرات غیرمستقیم جرم‌های اقتصادی، کاهش رقابت‌پذیری بین‌المللی کشورها است. کشورهایی که در معرض جرایم اقتصادی قرار دارند، به‌طور معمول از لحاظ اقتصادی ضعیف‌تر از کشورهایی هستند که سیستم مالی شفاف‌تری دارند. در چنین کشورهایی، فضا برای توسعه کسب‌وکارها و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی کاهش می‌یابد. در نتیجه، این کشورها نمی‌توانند سهم مناسبی از بازارهای جهانی و بین‌المللی را به خود اختصاص دهند.

- افزایش هزینه‌های اقتصادی: وقتی که جرم‌های اقتصادی در یک کشور افزایش می‌یابد، دولت‌ها ناچار به افزایش هزینه‌ها برای نظارت و مبارزه با این جرایم می‌شوند. این هزینه‌ها، چه در قالب تقویت سیستم‌های نظارتی و امنیتی و چه در قالب پیگیری‌های قضائی، منجر به افزایش هزینه‌های اقتصادی کشور می‌شود و منابع مالی که می‌توانست برای توسعه زیرساخت‌ها یا جذب سرمایه‌های خارجی استفاده شود، صرف مبارزه با این جرایم می‌شود.

۳. نمونه‌های عملی:

- پول‌شویی و کاهش سرمایه‌گذاری خارجی: گزارش‌ها نشان می‌دهند که کشورهای با تجربه پول‌شویی گسترده، به‌ویژه کشورهای فقیرتر، با کاهش چشمگیر سرمایه‌گذاری‌های خارجی روبه‌رو شده‌اند. بر اساس گزارش صندوق بین‌المللی پول، پول‌شویی به‌طور عمده موجب کاهش سطح اعتماد سرمایه‌گذاران و افزایش هزینه‌های انجام معاملات در این کشورها می‌شود. به‌ویژه در کشورهای آفریقایی، این مشکل باعث کاهش نرخ رشد اقتصادی و کاهش سطح رفاه عمومی شده است.

- اثر جرم‌های اقتصادی بر سرمایه‌گذاری در مکزیک: تحقیقات نشان داده‌اند که نرخ بالای جرم‌های اقتصادی و خشونت در مکزیک، به‌ویژه جرایم مربوط به سرقت و کلاهبرداری، منجر به کاهش شدید ورود سرمایه‌های خارجی به این کشور شده است. در برخی از مناطق مکزیک که دارای نرخ بالای جرایم اقتصادی هستند، مانند ایالت‌های سینالوآ و باخا کالیفرنیا، حتی میزان جذب سرمایه‌گذاری خارجی به شدت پایین بوده است.

جرم‌های اقتصادی نه تنها به‌صورت مستقیم بر روی رشد اقتصادی اثرگذارند، بلکه از طریق کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران خارجی و افزایش نوسانات اقتصادی، تأثیرات منفی زیادی بر کشورها می‌گذارند. این مسائل می‌توانند به‌طور جدی از توان اقتصادی کشورها بکاهند و در نهایت موجب رکود و کاهش قدرت رقابت‌پذیری آن‌ها در سطح جهانی شوند. لذا، مقابله با جرم‌های اقتصادی نیازمند

ایجاد سیستم‌های شفاف و تقویت نظارت‌های مالی است تا بتوان به رشد اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی کمک کرد. (حبیب زاده و شهری، ۱۳۹۵)

۶. راهکارها و سیاست‌های مقابله با جرم‌های اقتصادی

جرایم اقتصادی در سطح جهانی چالش‌های مهمی ایجاد کرده‌اند و بر بخش‌های مختلفی از اقتصاد کشورها اثر منفی گذاشته‌اند. به همین دلیل، تدوین راهکارها و سیاست‌های کارآمد برای مقابله با این نوع جرایم ضروری است. در ادامه، به برخی از این راهکارها و سیاست‌ها می‌پردازیم:

۶.۱ تقویت نظام قضایی

برخورد مؤثر با جرم‌های اقتصادی نیازمند نظام قضایی قوی و مؤثری است که بتواند به‌طور جدی با این جرایم مقابله کند. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

- اصلاحات قانونی و قضایی: بازنگری در قوانین موجود و تصویب قوانین سخت‌گیرانه‌تر می‌تواند به کاهش جرم‌های اقتصادی کمک کند. قوانین باید به‌گونه‌ای تدوین شوند که تدابیری برای پیشگیری، کشف و پیگرد قانونی مؤثر از جرایم اقتصادی فراهم شود.
- بهبود کارایی دادگاه‌ها: بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در دادگاه‌ها می‌تواند روند رسیدگی به پرونده‌های مربوط به جرایم اقتصادی را تسریع کند. ایجاد دادگاه‌های تخصصی برای جرایم اقتصادی نیز می‌تواند نقش مهمی در بهبود کارایی نظام قضایی داشته باشد.

۶.۲ بهبود شفافیت مالی

شفافیت مالی یکی از ابزارهای کلیدی در پیشگیری از جرم‌های اقتصادی است. افزایش شفافیت کمک می‌کند تا فعالیت‌های غیرقانونی به راحتی شناسایی شده و مورد رسیدگی قرار گیرند. برخی اقدامات در این حوزه شامل موارد زیر هستند:

- استفاده از فناوری‌های پیشرفته: بکارگیری تکنولوژی‌هایی مانند بلاکچین و سیستم‌های هوش مصنوعی می‌تواند به افزایش شفافیت مالی کمک کند. این فناوری‌ها امکان پیگیری تراکنش‌های مالی و شناسایی فعالیت‌های مشکوک را فراهم می‌سازند.
- تقویت نهادهای نظارتی: نهادهای نظارتی باید با دسترسی به اطلاعات مالی و ابزارهای مناسب، بتوانند به‌طور مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی نظارت کنند و با تخلفات مالی مقابله نمایند.

۶.۳ آموزش و اطلاع‌رسانی عمومی

آموزش و افزایش آگاهی عمومی درباره جرم‌های اقتصادی یکی از ارکان مهم در مقابله با این جرایم است. مردم باید با انواع مختلف جرم‌های اقتصادی و راهکارهای شناسایی آن‌ها آشنا شوند تا بتوانند به‌طور مؤثر از وقوع این جرایم جلوگیری کنند.

- برگزاری دوره‌های آموزشی: برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی برای کارکنان ادارات دولتی و شرکت‌ها می‌تواند آگاهی آن‌ها را نسبت به جرم‌های اقتصادی افزایش دهد و مهارت‌های لازم برای شناسایی این جرایم را به آن‌ها بیاموزد.

- کمپین‌های اطلاع‌رسانی: استفاده از رسانه‌های عمومی برای اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی به شهروندان می‌تواند نقش مؤثری در کاهش جرم‌های اقتصادی ایفا کند. این کمپین‌ها می‌توانند اطلاعاتی درباره نحوه شناسایی و گزارش‌دهی جرم‌های اقتصادی به عموم مردم ارائه دهند.

در نهایت، همکاری بین‌المللی در قالب تبادل اطلاعات و تجربیات می‌تواند به تقویت تلاش‌ها برای مقابله با جرم‌های اقتصادی کمک کند. با توجه به آنکه این جرایم اغلب دارای ابعاد بین‌المللی هستند، همکاری نزدیک کشورها می‌تواند به کاهش مؤثر این جرایم منجر شود. (باوی و همکاران، ۱۳۹۸)

۷. آینده جرم‌های اقتصادی در کشور

۷.۱ روندهای پیش‌بینی شده

تحلیل روندهای پیش‌بینی شده در زمینه جرم‌های اقتصادی از اهمیت ویژه‌ای برای تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران برخوردار است. با توجه به تغییرات مداوم در قوانین مربوط به اقتصاد و جرم، رشد روزافزون تکنولوژی و افزایش تعاملات اقتصادی جهانی، الگوهای جدیدی در وقوع جرم‌های اقتصادی پدیدار خواهند شد. این تغییرات نه تنها در نحوه ارتکاب جرم بلکه در روش‌های پیشگیری و نظارت نیز بازتاب خواهند داشت. با پیش‌بینی تحولات اقتصادی و سیاسی آینده، می‌توان به تدوین استراتژی‌هایی اثرگذار برای مبارزه با این جرم‌ها پرداخت. این روندها شامل تغییرات در سیاست‌های تحریم، افزایش جرایم سایبری، و تقویت همکاری‌های بین‌المللی جهت مبارزه مؤثرتر با جرم‌های اقتصادی هستند.

۷.۲ تأثیر تکنولوژی و دیجیتالیزه شدن

تکنولوژی همچون یک چاقوی دو لبه عمل می‌کند؛ از یک سو، می‌تواند ابزاری قدرتمند برای پیشگیری و کشف جرم‌های اقتصادی باشد و از سوی دیگر، فرصتی برای وقوع نوع جدیدی از این جرم‌ها فراهم کند. با ظهور فناوری‌های نوینی همچون بلاک‌چین و هوش مصنوعی، نظارت و شفافیت مالی می‌تواند به طور قابل توجهی بهبود یابد. این تکنولوژی‌ها قادرند راهکارهایی برای ارتقای سیستم‌های مالی و شناسایی فعالیت‌های غیرقانونی ارائه دهند. با وجود این مزایا، دیجیتالیزه شدن خدمات اقتصادی و گسترش تجارت آنلاین، فرصت‌های جدیدی را نیز برای وقوع جرایم اقتصادی فراهم می‌کند.

بر طبق پیش‌بینی‌ها، تا سال ۲۰۲۵، هزینه‌های ناشی از جرایم سایبری به حدود ۱۰.۵ تریلیون دلار در سال خواهد رسید. این رشد سریع اشاره به تأثیر عمیق تکنولوژی بر افزایش جرایم اقتصادی دارد. سایبرکرایم‌ها همچنان به پیشرفت خود ادامه داده و به یکی از بزرگ‌ترین چالش‌های اقتصادی تبدیل خواهند شد. همچنین، رشد استفاده از ارزهای دیجیتال و فناوری‌های مرتبط، فضای جدیدی برای پول‌شویی و جرایم مالی ایجاد می‌کند. مؤسسات مالی و دولت‌ها باید سیستم‌های نظارتی خود را به‌روز نگه دارند و استراتژی‌های قوی‌تری برای مقابله با تهدیدات اقتصادی دیجیتال ایجاد کنند. موفقیت در کاهش جرایم اقتصادی در دنیای دیجیتال مستلزم همکاری نزدیک بین بخش خصوصی، دولتی و بین‌المللی است. برای مقابله با خطرات تکنولوژی و ارتقاء امنیت اقتصادی، آگاهی‌بخشی و بکارگیری سیستم‌های دفاعی پیشرفته ضروری است. (ابراهیمی و صادق نژاد نایینی، ۱۳۹۲)

۸. نتیجه‌گیری

تحلیل‌های جامع و چندوجهی انجام‌شده در خصوص جرم‌های اقتصادی نشان می‌دهد که این معضل از جنبه‌های مختلف جامعه و اقتصاد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و پیامدهای ناگواری به دنبال دارد. از دیدگاه اجتماعی، جرم‌های اقتصادی به کاهش اعتماد عمومی به نهادهای مالی و دولتی می‌انجامد و نابرابری‌های اقتصادی را تشدید می‌کنند. این ناامیدی عمومی می‌تواند منجر به بی‌ثباتی اجتماعی شود و حتی توافق عمومی را نسبت به نظام حقوقی و سیاسی موجود متزلزل سازد. از نظر اقتصادی، این جرم‌ها نقش مهمی در کند کردن روند رشد اقتصادی ایفا می‌کنند. تضعیف اطمینان سرمایه‌گذاران، فرسایش ارزش پول و کاهش انگیزه‌های اقتصادی از جمله این اثرات هستند که می‌توانند منجر به کاهش سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی شوند. به طور کلی، آسیب‌رسانی به ساختارهای اقتصادی و فرار مالیاتی یکی از جلوه‌های آشکار این جرایم است که توجه و اقدام سریع و کارآمد را می‌طلبد.

۸.۲ پیشنهادات برای تحقیقات آینده

جرم‌های اقتصادی پدیده‌ای پیچیده و چندبعدی هستند که برای مقابله مؤثر با آن‌ها باید تحقیقات بیشتری صورت گیرد. این تحقیقات نه تنها بایستی به بررسی عمیق علل اجتماعی و اقتصادی این جرم‌ها بپردازد، بلکه تأثیر سیاست‌های مختلف را نیز بر کاهش آن‌ها مورد مطالعه قرار دهد. پیشنهاد می‌شود که تحقیقاتی جامع در زمینه تأثیرات سیاست‌های تحریمی و اقتصادی بر وقوع جرم‌های اقتصادی انجام گیرد تا بتوان شاخص‌های مؤثرتری برای کاهش آن‌ها طراحی کرد. همچنین، با توجه به ظهور تکنولوژی‌های نوین و تحولات سریع در عرصه دیجیتال، تحقیق در مورد تأثیرات این تکنولوژی‌ها بر جرم‌های اقتصادی و همچنین تحلیل کارایی مقررات جدید ضروری است. آینده‌پژوهی در این زمینه می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا استراتژی‌های پیشگیرانه و واکنشی مناسبی را تدوین نمایند، به‌طوری که چشم‌انداز اقتصاد دیجیتال بتواند به شکلی مستدام و ایمن توسعه یابد و خطری برای اقتصاد ملی به حساب نیاید. در این راستا، همکاری‌های بین‌المللی نیز باید تقویت شود تا ابزارها و راهکارهای جهان‌شمول در مبارزه با جرم‌های اقتصادی به اشتراک گذاشته شود.

منابع

- ابراهیمی، شهرام؛ صادقی نژاد نایینی، مجید، (۱۳۹۲)، «تحلیل جرم شناختی جرایم اقتصادی». فصلنامه پژوهش حقوق کیفری. ۲ (۵)، صص ۱۴۷-۱۷۴.
- باوی، علیرضا؛ گلدوست جویباری، رجب و غلامی، حسین، (۱۳۹۸)، «ساختار مقابله کیفری - پلیسی با جرایم سازمان یافته اقتصادی بر مبنای اهمیت دانش اطلاعات». مجله کارآگاه. سال دوازدهم، شماره ۴، صص ۷۸-۹۳.
- حبیب زاده اصحاف، شریف شهری میرکاظم، (۱۳۹۵). نقش رسانه ها (مطبوعات) در مبارزه با جرایم اقتصادی.
- خدائیان چگنی، ذبیح الله، (۱۳۹۱)، «بررسی تطبیقی نهادهای نظام عدالت کیفری فرانسه و ایران در مقابله با جرایم اقتصادی»، مجله مطالعات حقوقی، دوره چهارم، شماره ۲، صص ۳۱-۵۸.
- دادگستری جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۱)، پرونده فساد کلان بانکی، کلاسه ۱۸۷۴۲/۹۰ ط د، شعبه اول دادگاه انقلاب اسلامی تهران، شش جلد.
- رحمتی ترکاشوند، بابا کشی زاده، پری، صبوری، فرزانه، محمد اوغلی حیقی، ... حورا. (۱۴۰۲). مکانیسم پیشگیری از جرایم اقتصادی از دیدگاه مقام معظم رهبری. دو فصلنامه علمی-تخصصی اقتصاد توسعه و برنامه ریزی، ۱۰ (۲)، ۴۱-۵۸.
- زمانی، علی اکبر، (۱۳۸۸)، «درآمدی بر ابعاد مفاسد و جرایم اقتصادی و پیامدهای آن بر امنیت ملی»، مجله کارآگاه، دوره دوم، سال دوم، شماره ۷، صص ۳۲-۵۵.
- شمس ناتری، محمد ابراهیم؛ توسلی زاده، توران، (۱۳۹۰)، «پیشگیری وضعی از جرایم اقتصادی»، مطالعات حقوق خصوصی، ۴۱ (۴)، صص ۱۹۹-۲۱۷.
- طهماسبی، گرجی اندریانی، یآوری، اسدالله. (۱۴۰۱). نقش نهادهای قضایی در توسعه و امنیت اقتصاد سیاسی ایران. جامعه شناسی سیاسی ایران، ۲۱ (۵)، ۱۰۵-۱۱۹.
- عامری، آرزو. (۱۳۹۸). حمایت کیفری از نظام اقتصادی نوین. مطالعات نوین بانکی، ۲ (۲)، ۱۲۹-۱۵۸.
- علوی، سیداکبر، میرکازهی ریگی، دکتر فیصل. (۱۴۰۱). بررسی و شناخت اثرات مخرب جرم قاچاق بر اقتصاد کشور و جامعه با مدافه در آثار منفی فرهنگی و اجتماعی پدیده قاچاق. پژوهش های مدیریت در جهان اسلام، ۱۲ (۴)، ۱۴۷-۱۶۸.
- فرجیها، محمد؛ مقدسی، محمدباقر، (۱۳۹۲)، «پاسخ های کیفری عوام گرایانه به مفاسد اقتصادی»، دایره المعارف علوم جنایی (مجموعه مقاله های تازه های علوم جنایی)، کتاب دوم، تهران، میزان.
- مصطفی پور، منوچهر، (۱۳۹۵)، «بررسی جرایم اقتصادی در ایران و راهکارهای پیشگیری از آن ها»، مجله اقتصادی (دوماهنامه بررسی مسائل و سیاست های اقتصادی)، ۱۶ (۱ و ۲)، صص ۵۳-۷۶.
- میرسعیدی، سید منصور؛ زمانی، محمود، (۱۳۹۲)، «جرم اقتصادی؛ تعریف یا ضابطه؟»، پژوهش حقوق و سیاست، دوره ۲، شماره ۴، صص ۱۶۷-۱۹۹.
- یاری، کارگری، نوروز، شاملو، باقر، قاسمی، قاسم. (۱۴۰۱). جرم انگاری اقتصادی در پرتو اقتصاد نهادگرایی. پژوهش های حقوق جزا و جرم شناسی، ۱۰ (۱۹)، ۱۲۷-۱۵۲.